

izvor vsake oblasti od Boga, ponižuje vladarstvo in v blesteči obliki povzdiguje ljudsko oblast. Če privzamemo še načela drugih Rousseau-ovih spisov, zlasti njegov boj proti zasebnem lastništvu in jih spravimo v soglasje z njegovim naukom o absolutni enakosti vseh ljudij in o absolutni slobodi, imamo pred seboj pravega pravcatega socialno-demokratskega teoretika.

Ni čuda, da se je imenovala Rousseau-ova „družabna pogodba“ evangelij demokracije. Ni čuda, da sta se krvoloka Marat in Robespierre ob vsaki priliki sklicavala nanj in tako zagovarjala svoje ostudno počenje.

Ob francoski prekuciji prelita kri proklinja Rousseau-a v kljub njegovemu boju proti materializmu in bogotajstvu, priča pa tudi, koliko je vredna Schillerjeva hvala tega moža, „der aus Christen Menschen wirbt“ (ki iz kristijanov dela ljudi).

Reči moramo, da je Rousseau vendar v primeri s slovstvenimi sodrugi svoje dobe še plemenit in blag pisatelj. Njegovi spisi so imeli

tudi mnogo dobrega vpliva. Skeptiški duh njegovega časa mu ni mogel v živi vernosti odkriti miru in zadovoljnosti. Kot samotarski čudak je preživel svoje življenje brez stalnosti, brez pokoja. Pisec teh pomenkov si šteje v svojo dolžnost, da izmed podlih materialistov kot posebno izjemo imenuje v predrevolucijski dobi Jan. Jak. Rousseau-a. Mnogo osebnih zmot in napak je na njem, a pripoznati moramo tudi, da jih je sam poznal, da jim pa ni vedel zdravila. V pojasnilo njegovega značaja navajamo Tassove besede (77. stanca 12. speva), o katerih pravi, da je v njih popisano njegovo duševno življenje:

Tako živim sred mučnega trpljenja,
Ki z njim pravične furije me tró,
In vselej, ko se nova noč pričinja,
Obnavlja prva zmota se trpkó.
Me vedno strah je solnčnega žarenja,
Razkriva me; bojim se ga zató.
Sem sebi v večno grozo, hčem se skriti
Bežim pred sabo, a ne morem uiti.

O literarnem boju v Slovencih.

S tem naslovom je objavila „Edinost“ nedavno nekaj mislij, dejal bi, neko „promemorio“. Novostrujarji se namreč radi hvalijo, da poznajo svet in življenje, pa da ju opisujejo jedino resnično. Gledé na to pravi „Edinost“ (števil. 133 t. l.):

„Poglejmo strujo, katero imenujejo v Slovencih novo, katero je pa že davno obdelal Paul de Kock in drugovi. Je-li pišejo res novi pisatelji po življenji? Ne; oni pišejo baš tako neverjetno kakor Marlittovka in njene posnemalke. Marlittovka e compagnia bella opisujejo ljudi, kakoršnih ni; tako tudi novostrujarji. Pretiravajo uni in pretiravajo ti.

Kaj opisujejo novostrujarji? Žene, katerih vsaka je takoj vsa njegova — ženam na čast moram reči, da nisem baš slab, nisem ravno kakov strah, a reči vendar ne morem, da bi bila kakova žena iz mnogobrojne moje družbe takoj vsa moja, dasi sem mnogim strastno dvoril. Takih (in v novostrujarjih so vse enake) sem nahajal le v zakotnih gostilnah. In kaj vse preživljajo te ženske novostrujarjev! Aškerc je dejal, da novostrujarji poznajo ženske dobro; jaz pa pravim, da jih ne poznajo ne oni in ne Aškerc. Ali so pa morda Slovenke specialiteta, da bi se kar tako prodajale in na lahko udajale? Po ruskih ženah, katere so opisovali pisatelji, sodil je neki Francoz, ako se ne motim, vse rusko ženstvo, da mora pač biti tako, ker so pisatelji tako edini v opisovanji njih lastnosti; se-li mora po ženskih novostrujarjev soditi vse Slovenke? Žalostno bi bilo. In koliko imajo ljubimcev te ženske, srečne ženske, kar vsaki

dan drugega; moje znanke mi pa tožijo o enoličnosti življenja, in da ni po več let nikake menjave!

Pred kratkim sem slučajno čital v nekem slovenskem listu — „Narodu“ menda — odlomek nekega podlistka. Smejal sem se piscu. Dejanje se je vršilo na deželi; neka ženska, menda lekarničarka, je imela svilnato krilo, naročeno naravnost z Dunaja, odičeno s smaragdi; trgovčeva soproga tudi dragoceno toaletto, na kateri so bili pripeti biseri, briljanti. Revež! Menda sam ne pozna ni smaragdov ni biserov, pa jih bo imela kramarica na deželi!

In ti da posnemajo Francoze! Smešno. Nikoli nisem čital podlistkov, a sedaj so me primorali Slovenci, da jih včasih pogledam. Takoj za tem smešnim prizorom sem vzel v roko francoski dnevnik — velikanski list, ter čital sem ter tja po podlistku. O razliki se ne more govoriti, ker se ne more primerjati del; ali tu so bili ljudje, tam pa marionete, take in prav tako smešne, kakor v onih idejalnih pretiranih romanih, katerih kar mrgoli v Slovencih.

Eni in drugi ne rešijo našega slovstva in naj pravi tudi Aškerc sam, da je ta pot prava. Prihodnjost pokaže — upamo, da ne bodo Slovenci vedno slepi — kaj je resnično in pravo. Življenje bi radi poznali ti naši mladi ljudje in kažejo svetu, da je poznajo; poznajo pa le „chronique scandaleuse“ iz raznih listov, kakor poznajo Marlittine posnemovalke le resne zamišljene — guvernante in bradate gospode, o katerih se jim je le sanja, kateri pa ne živé.“